

České veřejnosti literární i novinářské!

Má veliká zvěčnělá přítelkyně paní Růžena Svobodová ustanovila pořízením z 24. IV. 1917 na prvním místě mne vydavatelem svého odkazu literárního. Tento odkaz pojímá kromě prací beletristických, tištěných i netištěných, „také všechny dopisy osobní, rodinné, literární“, psané komukoli. Přeje si, aby mně byly tyto listy vráceny adresáty a abych z nich po svém uvážení uveřejnil jen *části zájmu všeobecně literárního, filosofického a kulturního, a nic soukromého.*

A pokračuje pak doslovně:

„Zakazuji si také všechno kramaření se svou pozůstalostí listovou, veškerý v ní lov za zajímavostí jakkoliv pojmanou. Víím, že v mé korespondenci, jako v každé korespondenci, jsou věci čistě efemerní, které vznikly z chvíle a pro chvíli, jejichž zájem pominul touto chvílí, ty buďtež rozhodně potlačeny, a otištěno budiž z listů jen to, co má hodnotu básnickou a dosah všeobecný.“

Ve smyslu tohoto přání zakazuji, aby kdokoli otiskoval cokoli z literární pozůstalosti paní Růženy Svobodové bez mého vědomí a souhlasu; a *zakazuji také výslovně otiskování dopisů nebo částí jich v časopisech.*

A prohlašuji dále, že budu soudně stíhati každého, kdo bude jednati proti vůli její, zde vyslovené.

V Praze dne 5. ledna 1920.

Ještě o korespondenci Růženy Svobodové

Zakázal jsem po výslovném přání veliké zvěčnělé a vlastními jejími slovy, aby nikdo nic neuveřejňoval z jejich dopisů bez mého svolení. Tento můj nebo lépe její zákaz nelíbí se, zdá se, prof. Fr. Krejčímu; v sešitě 3—4 Budoucná praví alespoň: „Má-li zákaz prof. Šaldy právnícký základ a co tomu řekne literární historie, jsou ovšem otázky jiné.“ Dal jsem se poučiti o právníckém podkladu tohoto zákazu až *ex post* — vůli zvěčnělé musil jsem ohlásiti a hájiti, budiž pozitivně právo takové nebo onaké — a bylo mně řečeno odborníkem, že zákon o právu autorském chrání sice výslovně jen „sbírky dopisů“, že však jsou také vynikající právníci, kteří ochranu tu chtějí vztahovati i na jednotlivé dopisy, pokud mají cenu literární a uměleckou.

Ale budiž zákonodárství o té věci jakékoli, vůle zvěčnělé jest *zcela správná*

a slušná a zejména se stanoviska literární historie není možno proti ní nic namítati. Neboť nejde o nic jiného než o to, aby *horkokreuní ochotníci* neuveřejňovali její *jednotlivé dopisy*, které buď mají nebo jichž se náhodou zmocnili, nýbrž aby její korespondence byla zpřístupněna obecnstvu *odborníky jako celek* v tom, co má *všeobecně významného i závažného*. A takové a nijaké jiné jest i stanovisko literární historické vědy k dopisovým pozůstalostem významných autorů. Uveřejňovati náhodně a nesoustavně *jednotlivé listy* jest počínání nesprávné již proto, že se tím nutně obraz autora skresluje; každý ví přece, že správný obraz může podati teprve korespondence *úplná, neboť jeden dopis doplňuje a po případě opravuje dopis druhý*. Jednotlivý dopis jest nutně *jednostranný*, poněvadž jest psán určité osobě, odpovídá na určité otázky z určitých podmínek a z určitého položení mysli; není mnohem víc než kamének v celkovém mosaikovém obraze.

A že Růžena Svobodová zakázala uveřejňovati dopisy efemerní a že chce připustiti jen dopisy nebo části dopisů, které mají myšlenkovou hodnotu a všeobecný význam, jest také stanovisko, které neodporuje literární historii. Vážná literární historie francouzská na příklad odsoudila několikrát sbírky dopisů podnikané z pouhé sensačnosti nebo z malicherného kultu osobního, dopisů, které nemají myšlenkového jádra a nepřispívají k osvětlení tvorby autorovy.

Tímto zákazem, opakují znova, nepodniká se nic proti *odbornému kritickému studiu života a díla Růženy Svobodové. V životě Růženy Svobodové není nic nečestného, co by musilo býti skrýváno; a já žádný z jejich dopisů ani nezničím ani nedovolím nikomu zničití*. Všecky jsou mně cenné; a nic nebrání tomu, aby *po uplynutí určité doby* nebyly uloženy v Museu a nebyly zpřístupněny odborným badatelům; záleží jen na adresátech, aby je v Museu skládali. Pravím: *po uplynutí určité doby* mohou býti zpřístupněny — po 40 nebo 50 letech, až zemrou osoby, o nichž jednají. Tak vedou si francouzští spisovatelé: odkazují svou soukromou literární pozůstalost veřejným institucím, obyčejně Bibliothèque nationale, s podmínkou, že bude zpřístupněna literárnímu studiu *až po uplynutí doby, kterou určí*. (Goncourt ustanovil pro jeden díl svého Journalu odklad tuším 80 let!)

A tak jest to správné: *Literární pozůstalost jest částí literárního díla autorova a má býti svata jeho národu jako jeho dílo*. A národ má povinnost zabrániti, aby jí nebylo kramařeno, aby v ní nebyly podnikány lovy za sensací a *vůbec aby jí nebylo jinak nakládáno, než jak určil autor*.

Dvě kapitoly o Josefu Laichtrovi

La vraie morale se moque de la morale.

Pascal

Po česku:

Pravá mravnost čerta si dělá z mravnosti.

I

Věnoval jsem Josefu Laichtrovi v prosinci m. r. kritickou pozornost, již si nikterak nezasluhuje sám sebou, svou hodnotou jako spisovatel; napsal jsem o něm tři feuilletony do Venkova (7., 14., 21. prosince), v nichž jsem dokázal, že jeho román Kam od Říma? nemá ani potuchy o skutečné náboženské tvorbě lidské duše.